

Spremembe površja in krajinske podobe

Neodgovorna in nestrokovna gradnja novih gozdnih in kmetijskih prometnic, od katerih so številne zgrajene brez dovoljenj, povečuje škodljive erozijske procese in načena stabilnost površja, pri prečkanju s planinskimi potmi pa nastajajo neprehodne ovire. Vnos tujerodnih invazivnih rastlinskih vrst nevarno ogroža biotsko pestrost tudi v gorskem okolju.

Intenzivna planinska paša na nekaterih nižjih območjih ter melioracije in dognojevanje spreminjajo biotsko pestrost in krajinsko podobo pašnih planin, opuščanje tradicionalnih oblik paše na visokih planinah pa povzroča zaraščanje in izginjanje kulturne krajine.

Vsakdo potrebuje lepoto prav toliko, kot potrebuje hrano. Vsak potrebuje prostor, kjer se lahko radostno igra, premišljuje in moli, kjer narava lahko ozdravi dušo in misli ter podari moč telesu in umu. Na tisoče utrujenih, živčnih in razrvanih ljudi spoznava, da je zahajanje v gore pravzaprav vrnitev domov. Divjina je potreba.

John Muir, ameriški naravovarstvenik (1838 - 1914)

GLAVNE NALOGE KVGN

Varstvo gorske narave pomeni predvsem varstvo pred človekom. Obiskovalci pozabljamo, zakaj hodimo v naravo in da smo tam samo gostje. Nasprotno, postali smo največji onesnaževalci gorske narave. Kaj lahko storimo, da bo drugače, boljše?

Varovati gorsko naravo s ciljem ohranjanja njene prvinskosti in zadnjih ostankov divjine s spodbujanjem drugačnega, do narave obzirnega obiskovanja in koriščenja gora ter s stalnim ozaveščanjem javnosti o naravovarstvenem pomenu gora.

Izobraževati varuhe gorske narave na rednih in obnovitvenih seminarjih, spodbujati odseke za varstvo narave pri PD kot neposredne nosilce usmeritev KVGN, sodelovati z odbori za VGN na meddruštveni ravni, organizirati strokovna predavanja in ekskurzije na temo varstva gorske narave.

Spodbujati ozaveščenost in znanje o pomenu VGN v vseh izobraževalnih programih PZS, posebej pri izobraževanju za MK, planinske vodnike in alpinistične inštruktorje.

Sodelovati s Komisijo za planinske poti in Komisijo za turno kolesarstvo pri usklajevanju in izboru planinskih poti, primernih za dvonamensko rabo.

Stalno spremljati stanje in aktualne dogodke v gorski naravi, kritično presojati za gorsko okolje škodljive posege v prostor ter ažurno obveščati javnost s strokovnimi stališči o različnih posegih, načrtih in dogodkih, ki negativno vplivajo na stanje okolja v gorah.

Opozarjati na dosledno uveljavljanje slovenskih in mednarodnih predpisov na področju varstva narave, ohranjanja krajinskih vrednosti in vrednot prostora.

Navduševati obiskovalce gora o neponovljivi očarljivosti gorske narave.

Tam je tako lepo, da zastane dih.

Nikoli ne smete dvomiti, da majhna, predana in prepričana skupina ljudi lahko spremeni družbo. Pravzaprav je nikoli ni spreminjalo nič drugega.

Margaret Mead, ameriška antropologinja (1901 – 1978)

Izdala: Komisija za varstvo gorske narave PZS. **Besedilo:** Janez Bizjak, Marjeta Keršič Svetel, Irena Mrak; **Fotografije:** Marjeta Keršič Svetel, Darko Lorenčič, Darinka Gaberščik, Tanja Menegalija, shutterstock. **Oblikovanje:** Barbara Bogataj Kokalj. **Tisk:** Medium d.o.o., tiskano na okolju prijaznem papirju. 3000 izvodov. Ljubljana 2014

KOMISIJA ZA VARSTVO GORSKE NARAVE

V GORAH
NISMO SAMI,
SMO SAMO GOSTJE

Obiskovalci gora smo povsod v naravi samo gostje. In nismo sami. Kjerkoli hodimo, so doma in so si svoje življenjsko okolje prilagodile številne rastlinske in živalske vrste. V zapleteni, a brezhibno uravnovešeni gorski naravi ni večvrednih ali manj vrednih, pomembnih ali nepomembnih, potrebnih ali nepotrebnih življenjskih oblik. Vsaka oblika je enako pomembna in enako potrebna. Obiskovalcem je vedno brezplačno odprta galerija neponovljivih naravnih lepot in čudežev. Kot gostje prihajamo v občutljiv gorski svet, kjer iz podzemskega misterija izvira pitna voda, največji kapital vseh človeških civilizacij in samo od nas je odvisno, kako bo s tem kapitalom v prihodnosti. Kot gostje iščemo neskončne možnosti za duševno sprostitev, notranjo obogatitev in za obnovo svojih telesnih sposobnosti. Ali smo kot gostje dovolj obzirni in občutljivi do tega prostora? Žal številni obiskovalci gora te obzirnosti ne poznajo, obnašajo se objestno, povzročajo škodo, ogrožajo celo življenje drugih.

Neokrnjene gorske narave je vedno manj, potreba po njenem ohranjanju pa vedno večja. Iščemo zadnje preostanke divjine in pozabljamo, da z množičnim obiskovanjem pomagamo k njenemu izginjanju. Sposobni smo priti povsod. Toda sposobni smo tudi, da se sami odločimo, da ne hodimo povsod in kjerkoli, se zavestno odpovemo ter pustimo v miru kakšno občutljivo in za preživetje ogroženih vrst pomembno območje.

V naravi ni nič stalnega, razen stalnega spreminjanja. Ponavljajočih se naravnih procesov človek ne zna uravnavati. Kadar jih spreminja zaradi koristoljubnih namenov ali v zmotnem prepričanju, da jih ureja, jih prevečkrat nepopravljivo, za naravo in zase, neodgovorno uničuje.

Komisija za varstvo gorske narave

Planinska zveza Slovenije se je že pred več kot šestdesetimi leti zavedala pomena varovanja gorske narave in v ta namen ustanovila GORSKO STRAŽO (GS). Njeno poslanstvo nadaljuje današnja KOMISIJA ZA VARSTVO GORSKE NARAVE (KVGN). Program izobraževanja GS še vedno poteka v organizaciji nekaterih MDO. Mnogi veterani GS so še danes ponosni gorski stražarji, večina si je z leti pridobila tudi naziv varuha gorske narave. GS je z različnimi akcijami opozarjala javnost na varstvo naravnega okolja, obiskovalce gora pa ozaveščala o škodljivosti trganja planinskega cvetja. Odras tistega časa so bile opozorilne table z napisi čuvajte planinsko cvetje, ne trgaj planinskega cvetja, svoje smeti odnesite s seboj v dolino itd. Z vsakoletnimi izobraževalnimi in vzgojnimi akcijami PZS in številnih PD je rasla tudi kulturna raven članstva in prej omenjena opozorila niso več potrebna. Postala so del naše planinske zgodovine.

KVGN se v današnjem času sooča z novimi izzivi, od očem prikritega onesnaževanja gora do novih obremenitev gorskega okolja, ki jih pred petdesetimi leti nismo poznali.

Ogroženost vodnih virov

Slovenija je življenjsko odvisna od vodne oskrbe iz izvirov v gorskem svetu in predgorju. Vodne zaloge so omejene, izviri ogroženi in vedno skromnejši, onesnaženje vode vedno večje. Nove prometnice, naraščajoči motorni promet, množične prireditve in množični obisk gora v zadnjih desetletjih prinašajo tudi večjo nevarnost za neoporečno vodo. Kar je zgoraj narobe, priteče na dan v nešteti izviri v dolinah.

Pozabljena skromnost in preprostost

Zaradi zahtev obiskovalcev vse več planinskih koč in počitniških domov s svojo ponudbo postaja primerljivih z gostišči v dolini, kar posledično pomeni porast škodljivih odpadnih voda in s tem večjo ogroženost vodnih zajetij v dolinah. Kje so se izgubile skromnost, preprostost in domačnost nekaterih planinskih koč? Spodbuden korak v pravo smer je akcija Gospodarske komisije za podelitev priznanja Okolju prijazna planinska kočica. Številne koče že imajo urejene čistilne naprave, žal je še več takih, ki tega nimajo. Marsikje še vedno prikrivajo velike količine za podtalnico nevarnih odpadkov po skritih vrtačah, med ruševjem ali z zasipanjem pod peščeno površje.

Zvočno onesnaženje

Krivci tega onesnaženja so različni: hrup zaradi povečanega turističnega prometa v zraku, predvsem nizkih panoramskih preletov v visokogorju (letalski taksiji), nove hrupne adrenalinske športne oblike, kot so divjanje terenskih motornih koles, štirikolesnikov in motornih sani po brezpotjih v naravnem okolju, množične hrupne prireditve in koncerti zabavne glasbe pred planinskimi kočami, česar drugod po Alpah ne poznajo, tudi nastopi pihalnih godb na Triglavu.

Dvonamenske planinske poti

Planinske poti, zgrajene s prostovoljnim delom številnih generacij in namenjene za varno hojo, zadnja leta vedno bolj uporabljajo tudi gorski kolesarji. Da bi se izognili konfliktom med različnimi uporabniki, so KVGN, Komisija za planinske poti in Komisija za turno kolesarstvo skupaj pripravile merila za dvonamensko rabo planinskih poti. Toda tega dogovora se številni gorski kolesarji ne držijo. Vse pogosteje jih srečujemo na ozkih stezah in meliščih v visokogorju, kjer nekateri brezobzirno ogrožajo varnost starejših obiskovalcev in skupin z otroki, globoke sledi njihovih koles pa sprožajo erozijske procese v občutljivem naravnem okolju.

Gore - tekmovalna arena

Izkoriščanje gora kot arene za množična športna tekmovanja in nabiranje rekordov prinaša nepotrebne dodatne okoljske obremenitve: hrup iz zvočnih ojačevalcev v času prireditev, povečan promet s prometnimi zastoji in stihijskim parkiranjem ter posledično večja onesnaženost zraka v naravnem okolju, smeti in odpadki ter nemarnost pri označevanju poti za različna tekmovanja v gorskem in sredogorskem svetu.

Kdor seje prometnice, žanje promet

Hoditi v gore peš ter doživljati naravo s srcem in lastnimi nogami je slišati kot odmev iz drugega časa. Z avtom čim dlje in čim višje postaja novo vodilo. Temu služijo tudi traktorske ceste, ki odpirajo svet gorskih brezpotij za vožnje z dragimi, a naravnemu okolju škodljivimi terenskimi avtomobili. Njihovi lastniki ne upoštevajo opozorilnih oznak, da so traktorske poti dovoljene le za kmetijske namene.

